

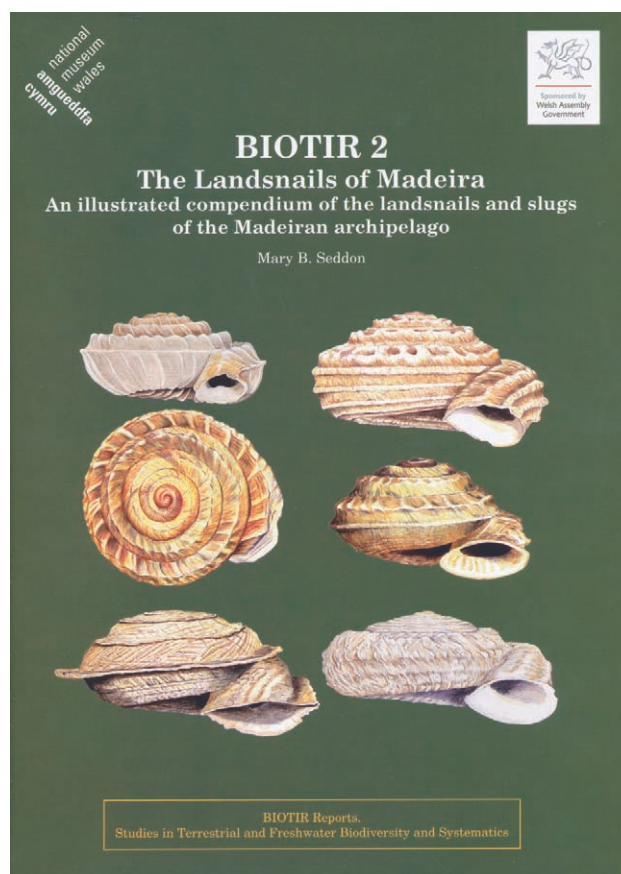

BOOK REVIEW

SEDDON M. B. 2008. The landsnails of Madeira. An illustrated compendium of the landsnails and slugs of the Madeiran archipelago. Studies in Biodiversity and Systematics of Terrestrial Organisms from the National Museum of Wales. BIOTIR Reports 2: 204 pp. ISBN: 978-0-7200-0585-1.

Oceanic islands are famed for their rich faunas of endemic land molluscs. Leaving aside introduced species, many have faunas almost entirely restricted to a single archipelago, or even to single islands within them. As such, they have been of interest to systematists and evolutionary biologists for nearly two centuries, attracting attention out of all proportion to their size. As is well known, however, such isolated faunas are at great risk from habitat destruction and the introduction of alien competitors, predators and parasites. In extreme cases, as in the Hawaiian archipelago, more than three quarters of the described endemic mollusc fauna are now extinct, and conservation measures are a top priority.

The Madeiran archipelago, lying c. 700 km west of the Moroccan coast, is entirely volcanic and oceanic in origin. Its land molluscan fauna is very rich and mostly endemic (introduced species excepted). Madeira itself is only exceeded in number of species recorded for single oceanic islands by some in Hawaii (that are generally larger in size). Furthermore, there are vast Pleistocene/Holocene deposits of calcareous

Wyspy oceaniczne słyną ze swej bogatej fauny endemicznych ślimaków lądowych. Pomijając gatunki introdukowane, wiele z nich ma faunę niemal całkowicie ograniczoną do jednego archipelagu lub nawet pojedynczej wyspy w jego obrębie. Z tego powodu od prawie dwustu lat stanowią one przedmiot zainteresowania systematyków i biologów ewolucyjnych, przyciągając uwagę w sposób zupełnie nieproporcjonalny do swego rozmiaru. Jak wiadomo taka izolowana fauna narażona jest jednak na wielkie ryzyko zniszczenia siedlisk czy introdukcję obcych konkurentów, drapieżników i pasożytów. W przypadkach ekstremalnych, jak archipelag Hawajski, ponad trzy czwarte opisanej

endemicznej fauny ślimaków jest obecnie wymarłe, a ochrona ma dziś znaczenie priorytetowe.

Archipelag Madery, położony około 700 km na zachód od wybrzeży Maroka, jest w całości pochodzenia wulkanicznego i oceanicznego. Jego fauna lądowych ślimaków jest bardzo bogata i w większości endemiczna (z wyjątkiem gatunków zawleczonych). Samą Madere pod względem liczby gatunków na pojedynczej wyspie oceanicznej przewyższają tylko niektóre wyspy Hawa-

sand on both the larger islands containing many subfossil shells of both extant and extinct species. Although there have been recent extinctions, the fauna has proved remarkably robust in the face of nearly 600 years of human disturbance.

The archipelago was one of the earliest to receive detailed study of its molluscan fauna, mostly by foreign visitors (Madeira was a famous refuge for the sick and convalescent in the 19th century). Recorders have come from Britain, Germany, the USA, Denmark and Sweden, rather overwhelming contributions from Portugal, of which the islands are a part. There is thus a large but scattered literature on this fauna, with the first description of a Madeiran species dated to 1824, and an explosion of interest in the latter part of the 20th century. New species are still being found, taxonomic revisions are numerous, and the ecologist, naturalist or conservation worker is faced with a difficult task in attempting to identify and determine the ranges of the species they find.

The first major compilation of the fauna was that of T. V. WOLLASTON, *Testacea Atlantica*, 1878, a monumental work which has weathered well, but lacks illustrations. Inevitably new discoveries and taxonomic revisions also limit its usefulness. NOBRE (1931) also produced a monograph, and WALDÉN (1983) provided an updated checklist, which suffered from the lack of distributional data. BANK, GROH and RIPKEN (2002) produced an annotated catalogue and bibliography. There was, however, no single source of information on identifying the fauna as a whole.

MARY SEDDON's book remedies this lack. A long time in preparation, this is the first comprehensive account of the fauna since NOBRE's work, a gap of 77 years. It includes all species known, subfossil or extant, introduced or native. It is magnificently illustrated with digital images and coloured paintings. There are brief accounts of each species, detailing their range, a shell description, ecology and conservation status. Where needed, taxonomic notes are also given. There is a table of species by island, and a set of distribution maps for most species. It will surely become the standard work of reference for visiting and local workers alike.

I have to declare an interest as a contributor of information, and as one who read some sections of MARY SEDDON's work in draft. Nevertheless, I think that it will remain the standard work for many years to come, and it has some particularly desirable features. It has not succumbed to the fanatic pursuit of priority in nomenclature; where there are well-established names for clearly distinct entities, these have been retained, and argued for with force. Taxonomic uncertainties are expressed clearly. In the extinct, subfossil forms, these are likely to remain unresolved for some time. The unravelling of subspecific and varietal names brings clarity to identification. There is a very full bibliography. As I would expect, given the au-

jów (które są ogólnie większych rozmiarów). Ponadto na obu większych wyspach Madery znajdują się ogromne plejstoceno-holocenoiczne złoża osadów węglanowych zawierające liczne subfosylne muszle zarówno wymarłych jak i żyjących gatunków. Mimo że miały tu miejsce niedawne wymierania, fauna okazała się niezwykle odporna w obliczu prawie 600 lat zaburzeń spowodowanych przez człowieka.

Archipelag ten był jednym z najwcześniej zbadanych dokładnie pod względem fauny mięczaków, głównie przez obcych przybyszów (w XIX wieku Madera była słynnym miejscem pobytu chorych i rekonwalescentów). Badacze przybywający z Wielkiej Brytanii, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Danii i Szwecji znacznie przeważali liczebnie nad uczonymi z Portugalii, której częścią są wyspy. Istnieje więc obfita, lecz rozproszona literatura na temat tej fauny. Pierwszy opis gatunku z Madery pochodzi z 1824 roku; w drugiej części XX wieku nastąpiła eksplozja zainteresowania tamtejszą fauną. Wciąż odkrywane są nowe gatunki, liczne są rewizje taksonomiczne, a ekolog, przyrodnik czy ochroniarz ma przed sobą trudne zadanie próby identyfikacji i określenia zasięgów gatunków, które znajduje.

Pierwszą większą kompilacją fauny było dzieło T. V. WOLLASTONA, *Testacea Atlantica*, z 1878 roku, monumentalne opracowanie, które skutecznie oparło się upływowi czasu ale brak mu ilustracji. W sposób nieunikniony jego użyteczność ograniczają także nowe odkrycia i rewizje taksonomiczne dokonane od tego czasu. NOBRE (1931) także przedstawił monografię, a WALDÉN (1983) sporządził uaktualniony spis gatunków, którego defektem jest jednakże brak danych o rozmieszczeniu. BANK, GROH i RIPKEN (2002) opublikowali katalog z komentarzami i bibliografią. Nie istniało jednak do tej pory żadne źródło informacji przydatne do identyfikacji całej fauny.

Książka MARY SEDDON wypełnia tę lukę. Przygotowanie jej trwało długo i jest to pierwsze całościowe opracowanie fauny Madery od czasów dzieła NOBRE'go, po 77-letniej przerwie. Obejmuje wszystkie znane gatunki, kopalne i współczesne, rodzime i introdukowane. Jest wspaniale ilustrowana fotografiami cyfrowymi i kolorowymi malunkami. Krótkie rozdziały o każdym gatunku zawierają dane o rozmieszczeniu, opisy muszli, ekologię i status ochrony. Tam, gdzie jest to konieczne, zamieszczono również uwagi taksonomiczne. W tabeli zestawiono rozmieszczenie gatunków na poszczególnych wyspach; dla większości gatunków zamieszczono mapy zasięgów. Książka z pewnością stanie się standardowym opracowaniem zarówno dla miejscowych, jak i przyjezdnych badaczy.

Jako osoba dostarczająca części informacji i czytająca część rozdziałów książki MARY SEDDON w brudnopisie muszę przyznać się do pewnej stronniczości. Niemniej jednak myślę, że dzieło to pozostanie standardowym opracowaniem na wiele przyszłych lat, ma bowiem szereg szczególnie pożądanых cech. Autorka nie poddała się tendencji do fanatycznego poszukiwaniu prio-

thor's standing, the assessments of conservation status are precise and well argued.

My criticisms are minor. Although there are entries for internal organs in the glossary, and a list of abbreviations for parts of the reproductive system, no details are given in the text where these features might aid, or even be critical to, identification. Readers are referred elsewhere for figures and detailed descriptions. Apart from true slugs (mostly introduced), such features are of material assistance in the endemic semi-slugs, *Plutonia* spp. Some plates have captions transposed; I noted those of *Vallonia pulchella* and *V. excentrica* (p. 99), *Vertigo pygmaea* and *V. substriata* (p. 101), *Disculella madeirensis taeniata* and *D. compar* (p. 141, E and F) and *Pseudocampylaea lowei* and *P. portosanctana* (p. 151). There are also a few errors, which I suspect arise from transpositions of text. For example, the shell of *Hystriella oxytropis* is normally about 8 mm wide, not 5 mm, and does not always have a double keel, and *H. bicarinata aucta* is actually slightly larger than *H. bicarinata bicarinata* (pp. 79–80), and hence the scale for plate 29 is clearly not the same for all shells shown. Hopefully, with modern on demand printing, these transpositions and other minor errors can be corrected in the near future.

As I know from personal experience, no handbook or guide can resolve all a beginner's problems with identification, and in the case of Madeira there are many groups (e.g. *Amphorella*, *Leiostylia*, *Caseolus*) requiring modern revision using anatomical and molecular evidence. Nevertheless, this will be the obvious starting point for those studying the Madeiran fauna, or seeking to implement conservation measures there.

rytetu w nomenklaturze; tam, gdzie istnieją dobrze znane nazwy wyraźnie odrębnych jednostek, zostały one zachowane z rzetelnym uzasadnieniem. Wątpliwości taksonomiczne są wyrażone jasno. W przypadku wymarłych, subfosylnych form prawdopodobnie pozostaną one niewyjaśnione jeszcze przez jakiś czas. Rozwikłanie nazw podgatunków i odmian wnosi jasność przy ich identyfikacji. Bibliografia jest bardzo kompletna. Jak tego można oczekiwać znając zainteresowania Autorki, oceny statusu gatunków z punktu widzenia ochrony są dokładne i dobrze uzasadnione.

Moje uwagi krytyczne są niewielkie. Chociaż w słowniczku zamieszczono hasła dotyczące organów wewnętrznych, a także listę skrotów nazw części układu rozrodczego, nie ma do nich odniesienia w tekście, gdzie mogłyby być przydane lub wręcz mieć kluczowe znaczenie dla identyfikacji gatunków. Czytelnik zostaje odesłany do innych opracowań zawierających ilustracje i szczegółowe opisy. Oprócz ślimaków nagich (w większości introdukowanych), takie cechy są istotne w przypadku endemicznych ślimaków półnagich, *Plutonia* spp. Podpisy niektórych ilustracji zostały wymienione; zauważyłem to w przypadku *Vallonia pulchella* i *V. excentrica* (s. 99), *Vertigo pygmaea* i *V. substriata* (s. 101), *Disculella madeirensis taeniata* i *D. compar* (s. 141, E i F) a także *Pseudocampylaea lowei* i *P. portosanctana* (s. 151). Jest także kilka błędów, które, jak podejrzuje, wynikają z przestawienia fragmentów tekstu. Na przykład muszla *Hystriella oxytropis* zwykle ma szerokość około 8 mm, a nie 5 mm, i nie zawsze ma podwójny kil, a *H. bicarinata aucta* jest w rzeczywistości nieco większa niż *H. bicarinata bicarinata* (ss. 79–80), i dlatego skala dla tablicy 29 najwyraźniej nie powinna być taka sama dla wszystkich przedstawionych tam muszli. Należy mieć nadzieję, że nowoczesny zwyczaj dodrukowywania egzemplarzy na zamówienie umożliwi poprawienie tych usterek w najbliższej przyszłości.

Jak mi wiadomo z własnego doświadczenia, żaden podręcznik czy przewodnik nie jest w stanie rozwiązać wszystkich problemów osób początkujących z oznaczaniem, a na Maderze są liczne grupy (np. *Amphorella*, *Leiostylia*, *Caseolus*) wymagające nowoczesnej rewizji uwzględniającej dane anatomiczne i molekularne. Niemniej jednak będzie to oczywisty punkt wyjścia dla badaczy fauny Madery i osób zajmujących się ochroną tamtejszej przyrody.

ROBERT A. D. CAMERON
Department of Animal and Plant Sciences
University of Sheffield
Sheffield S10 2TN, UK
(e-mail: r.cameron@sheffield.ac.uk)